

Vägverket
781 87 Borlänge

Datum 2007-02-02
Dnr 32-2006-0749

Löpande granskning

Rikskrevisionen har som ett led i den årliga revisionen av Vägverket granskat inköp och upphandling inom Vägverket Produktion (VVP), affärsområde anläggning. Granskningen har dels utförts på huvudkontoret i Borlänge, dels på avdelning Syd i Göteborg samt avdelning Mitt i Solna.

Granskningen har resulterat i iakttagelser som Rikskrevisionen vill fästa Vägverkets uppmärksamhet på i denna revisionsrapport.

Rikskrevisionen önskar information senast 2007-04-04 med anledning av våra iakttagelser i denna rapport.

1. Inköp och upphandling

Inköp av varor och tjänster inom VVP uppgår till cirka 4 mdkr. Eftersom inköpen är omfattande är det väsentligt att organisationen tillämpar rutiner som ger förutsättningar för efterlevnad av lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU). Goda inköpsrutiner är även avgörande för effektivitet och lönsamhet i verksamheten.

Inköpsorganisationen på VVP har förändrats under senare år. Syftet med förändringarna har varit att öka effektiviteten i inköpsprocessen samt att förbättra efterlevnaden av LOU. Förändringarna har genomförts som ett resultat av det s.k. inköpsprojektet som slutrapporterades år 2004. En förändring är att antalet inköpsbehöriga personer som får utföra inköp över direktupphandlingsgränsen kraftigt reducerats i organisationen.

Rikskrevisionen granskade under år 2005 upphandling inom VVP, affärsområde drift. Iakttagelser som gjordes vid den granskningen avrapporterades i en revisionspromemoria daterad 2006-01-24 (dnr 32-2005-0762). Granskningen visade bl.a. att direktupphandlingar ofta utfördes trots att beloppsgränsen för direktupphandling överstigits, bristande uppföljning av upphandlingar samt bristande rutiner för arkivering, diarieföring och sekretessbedömning.

Under år 2006 har Rikskrevisionen granskat upphandling inom VVP, affärsområde anläggning. Granskningen visar att efterlevnaden av LOU är mycket bristande. Direktupphandlingar utförs trots att beloppsgränser överskridits, inköpsplanering och uppföljning brister samt skriftliga avtal upprättas inte alltid med leverantörer.

1.1 Felaktiga upphandlingar

Direktupphandling får tillämpas om upphandlingens värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl enligt 6 kap. 2§ LOU. Enligt VVP:s interna riktlinjer ska direktupphandling inte tillämpas då upphandlingens värde överstiger fyra basbelopp.

Vid granskningen på avdelning Syd och avdelning Mitt utfördes substansgranskning av inköp från 25 olika leverantörer. Urval av inköp gjordes slumpmässigt utifrån bokförda kostnader i ekonomisystemet Agresso för vissa utvalda projekt. Granskningen inriktades mot bedömning av om kraven i LOU uppfylls vid inköp av varor och tjänster.

Granskningen visar på mycket stora avvikelser mot LOU (se iakttagelser i bilaga 1). I 23 av de totalt 25 granskade ärendena hade direktupphandling utförts trots att beloppsgränsen för direktupphandling överskridits. Eftersom beloppsgränserna för direktupphandling överskridits skulle upphandling istället ha utförts enligt 5:e eller 6:e kap. LOU.

Eftersom VVP utnyttjar direktupphandling i alltför stor utsträckning bedöms LOU:s huvudregel om affärsmässighet (4§ LOU) inte vara uppfylld. Principen att via direktupphandling endast tillfråga några få utvalda leverantörer innebär att potentiella leverantörer utestängs från att lämna anbud.

Rekommendation:

VVP bör vidta kraftfulla åtgärder för att förbättra efterlevnaden av LOU vid upphandling. Direktupphandling bör endast tillämpas om upphandlingens värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl enligt 6 kap. 2§ LOU.

1.2 Inköpsplanering

Nämnden för offentlig upphandling har angett att direktupphandling p.g.a. synnerliga skäl endast får användas då det är fråga om nödsituationer och akuta oförutsedda behov. Däremot är det inte tillåtet att använda direktupphandling om brådskan beror på den upphandlande enheten, t.ex. bristande planering.

Vid granskning av inköp på VVP har vi tagit del av inköpsplaner för de granskade projekten. Trots att VVP hade tagit fram inköpsplaner för de granskade projekten hade beslut om upphandling av olika varor och tjänster inte fattats med tillräcklig framförhållning. Om sådana beslut inte tas i ett tidigt skede leder detta senare till tidsbrist som innebär att upphandling enligt

5:e och 6:e kap. LOU inte kan utföras. Upphandling enligt 5:e och 6:e kap. ställer bl.a. krav på tidsfrister för annonsering.

Vår bedömning är att en förbättrad inköpsplanering skulle ge ökade förutsättningar för efterlevnad av LOU. En god inköpsplanering ger också ökade möjligheter till en förbättrad inköpssamordning, vilket är avgörande för effektivitet i inköpsverksamheten.

Rekommendation:

VVP bör förbättra inköpsplaneringen för att undvika att komma i tidsnöd, vilket ökar förutsättningarna att följa LOU vid inköp. En förbättrad inköpsplanering ger också möjlighet till en förbättrad inköpssamordning och därmed effektivare inköp, vilket leder till ökad lönsamhet för organisationen.

1.3 Uppföljning av inköp och upphandling

VVP har samlat interna rutiner och föreskrifter kring upphandling i ledningssystemet. Vår bedömning är att de interna rutinerna i allt väsentligt är väl utformade. Trots att VVP har tagit fram interna rutiner och föreskrifter kring inköp och upphandling har Riksrevisionen vid granskning av enskilda upphandlingar konstaterat stora brister (se avsnitt 1.1). Bristerna visar att efterlevnaden i organisationen av LOU och de internt fastställda rutinerna är låg.

VVP utför idag inte någon strukturerad uppföljning av efterlevnad av LOU och de internt fastställda rutinerna och föreskrifterna vid inköp och upphandling. Iakttagelserna visar att det finns behov sådan uppföljning.

Rekommendation:

VVP bör utföra strukturerad uppföljning av att inköp och upphandlingar utförs i enlighet med LOU och de internt fastställda rutinerna.

1.4 Skriftliga avtal

Vid substansgranskning av inköp på avdelning Syd i Göteborg konstaterades att skriftliga avtal med leverantörer saknades i sex av totalt 14 granskade ärenden. På avdelning Mitt i Solna saknades skriftliga avtal i ett av totalt 11 granskade ärenden.

Avsaknad av skriftliga avtal försvårar bl.a. möjligheten till uppföljning av att leverantörer har uppfyllt fastställda villkor, samt problem kan uppstå i samband med tvister.

Rekommendation:

VVP bör tillse att skriftliga avtal alltid upprättas vid anlitande av leverantörer.

Revisionsdirektör Leif Lundin har beslutat i detta ärende. Revisionsledare Stefan Andersson har varit föredragande.

Leif Lundin

Stefan Andersson

Kopia för kännedom:

Näringsdepartementet

Finansdepartementet/budgetavdelningen